

Laapersveld 70

Zaak 1162652

Verzoek advies op aanwijzing monumentenstatus

Bezoekers: Annette Koenders, De Fabryck: Jacqueline Heijenbrok en Guido Steenmeijer

Het betreft de adviesvraag voor het aanwijzen van het voormalige kantoor van de Stichting Etherreclame (Ster) aan de Laapersveld 70 als gemeentelijk monument. Op het gebouw rust reeds een voorbescherming.

Aanleiding

Op 28 maart 2022 hebben de Hilversumse Historische Kring Albertus Perk en de Erfgoedvereniging Heemschut voor het voormalige kantoor van de Stichting Etherreclame (Ster) aan de Laapersveld70 een verzoek tot aanwijzing als gemeentelijk monument ingediend bij de gemeente Hilversum. Zij achten het gebouw behoudenswaardig om meerdere cultuurhistorische aspecten. De architecten hebben als lokaal bureau meerdere kenmerkende projecten in Hilversum gebouwd en is het voormalig Ster-gebouw met een toegepast stramien van zeshoeken een bijzonder specimen van het Structuralisme. Het pand is niet alleen een vertegenwoordiging van de geschiedenis van de Nederlandse omroep, maar ook van Hilversum Mediastad. *De Fabryck* - Bureau voor Gebouwhistorisch Onderzoek heeft een waardestellend architectuur- en bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd. De heer Steenmeijer van *De Fabryck* licht het onderzoek en de bevindingen toe.

Toelichting en waardestellend architectuur- en bouwhistorisch onderzoek

Het gebouw is in de jaren 1976-1978 ontworpen als hoofdkantoor voor de Stichting Etherreclame. Het pand is uniek te noemen, vanwege de combinatie van een ogenschijnlijk informeel maar uiterst consequente structuralistische opzet (van geclusterde zeshoeken) en nagenoeg uniforme vliesgevels van metallic-bronskleurig aluminium en bronskleurig glas. Kenmerkende elementen voor de Structuralistische periode, die in deze samenstelling verder niet voorkomen. De Ster, gespecialiseerd in de tv- en radioreclames verliet het pand in 2022.

Het ontwerp is geïnspireerd op het logo van de STER dat bestaat uit vier kubussen in perspectief, waar in elke kubus een letter van STER staat. De architect vertaalde dit in een ruimtelijk ontwerp op basis van een functionele clustering van hexagonen (zeshoeken), kleinschalige en daarmee menselijke, ruimtelijk-constructieve modules zoals Aldo van Eyck en Herman Hertzberger (grondlegger Structuralisme) sinds de jaren vijftig propageerden. De kavel, een driehoekige restpunt in een jaren dertig villawijk, was lang gereserveerd voor het hoofdkantoor KRO, maar toen deze definitief hier niet door ging kon de Ster hier hun nieuwbouw realiseren. De kavel leidde tot de non-descripte vorm van de honingraatstructuur van het pand en de afwezigheid van een dominante richting in de plattegronden. De constructie en gebruikte materialen zijn ook bijzonder te noemen: een stalen frame op een gewapend-betonnen kelder, met kolommen op de hoeken van de hexagonen die weer vloerbalken (1^e verdieping beton, 2^e verdieping hout) dragen. De bekleding en vensters zijn aan het stalen frame opgehangen. Het tuinontwerp van Mien Ruys, Hans Veldhoen en Arend Jan van der Horst ging ook uit van de regelmatige hexagonen en is onlosmakelijk met het pand verbonden.

Door de jaren heen zijn er aanpassingen geweest. Begin jaren negentig werd door ruimtegebrek het vloeroppervlak vergroot, in de stijl van het gebouw kwam aan de oostkant een toevoeging van twee bovengrondse lagen van drie hexagonen, vlakbij de hoofdentree, en nog een verbindende module op de eerste verdieping. Uitwendig onderscheidt de uitbreiding zich in niets van het oorspronkelijke, de overbodige gevelplaten, kolombekleding, schuiframen zijn waar nodig hergebruikt. Het exterieur is daarmee nagenoeg origineel met de metallic-bronskleurig aluminium gevelplaten, de bijbehorende aluminium kozijnen met donker gekleurd glas als invulling.

In 2007-2008 zijn diverse veranderingen doorgevoerd in het interieur, een rigoureuze herinrichting waardoor grote delen van het originele mee-ontworpen interieur niet meer aanwezig zijn. In 1990 en 2012 zijn er ingrepen in de tuinontwerp gedaan.

Uit het waardestellend architectuur- en bouwhistorisch onderzoek blijkt dat dit structuralistische pand wat betreft opzet en exterieur vrijwel origineel is, ook qua materialisering. Het interieur en de tuin hebben ingrepen ondergaan. Al met al meer dan genoeg redenen om het voormalige Ster-gebouw tot een gemeentelijk monument aan te wijzen.

Advies

De commissie onderschrijft met klem de waardestelling in het rapport van *De Fabryck* en vindt dat de voormalige Ster-gebouw aan de Laaperveld 70 met recht aangewezen moet worden tot gemeentelijk monument. Het gebouw van architectenburo Falkenburg en Mulders en het tuinontwerp van Mien Ruys is structuralistisch op alle ontwerpniveau's: het ontwerp met geometrische structuur en clustering in kleine modules, de in het werk gestorte gewapend-betonvloeren, het stalen frame, de andere gebruikte bouwmaterialen en materiaaltoepassingen en de architectonische detailleringen. In het interieur en tuinontwerp zijn aanpassingen gedaan, maar ook hier zijn nog onderdelen beschermenswaardig.

De structuralistische architectuur kan zich in zuiverheid meten met de werken van bijvoorbeeld Piet Blom en de andere twee grondleggers van het Structuralisme Aldo van Eyck en Herman Hertzberger. Het voormalige Ster-gebouw heeft als representant van het Structuralisme een bovenlokale waarde. Tevens zijn de architecten bekend in het Hilversum, als lokaal bureau heeft het meerdere projecten in Hilversum gebouwd (politiebureau en Comenius College). De commissie vindt dat dit kantoorpand van groot belang is voor het behoud van de Structuralistische architectuurhistorie in Hilversum, maar zeker ook in Nederland. Daarnaast vertegenwoordigt het Ster-gebouw zowel de geschiedenis van de Nederlandse omroep als ook die van Hilversum Mediastad. Daarom is het evident en van groot belang om het exterieur en de originele delen van het interieur en het tuinontwerp van het voormalige Ster-gebouw te beschermen door middel van een monumentenstatus.

De commissie adviseert voorafgaand aan de definitieve aanwijzing de bouwhistorische waarde op een paar punten te heroverwegen, met name in het interieur en de tuin. De groen gekleurde bouwdelen (positieve bouwhistorische waarde) passen wel degelijk goed in de structuur van het ontwerp en verdient de uitbreiding uit begin jaren negentig volgens de commissie een genuanceerdere waardering. Het tuinplan van Mien Ruys sloot in stijl aan bij het ontwerp van het gebouw, zelfs tot in het interieur. Het is op dit moment niet duidelijk wat er nog over is van de originele terreininrichting en of dit beschermenswaardig is of niet. Dit moet voorafgaand aan de definitieve aanwijzing alsnog worden onderzocht.

Wat betreft de wensen van toekomstige huurders of ontwikkelaars biedt het gebouw en de bijbehorende structuur veel aanknopingspunten voor een verduurzaming en/of transformatie. Mits deze vanuit het structuralistische ontwerp vorm zal krijgen. De hexagonalen zijn multifunctioneel in de huidige structuur, en op meerdere manieren te gebruiken. De commissie vraagt hier nader en zorgvuldig onderzoek naar te doen.

Als laatste wil de commissie een uitspraak van voormalig rijksbouwmeester Floris Alkemade aanhalen: 'De culturele waarde van gebouwen uit de periode en in de stijl van het Structuralisme worden in toenemende mate gezien als uitingen van cultureel erfgoed dat beschermd moet worden, die we 'niet vanzelfsprekend mooi vinden', maar die toch voorbeelden zijn van 'inspirerende bouwkunst'. Hilversum heeft maar een paar Structuralistische gebouwen, die allen eigenlijk bijzondere representanten van deze stijlperiode zijn en met trots en zorg een verder leven verdienen. Maar het Structuralisme als architectuurstroming staat in Hilversum onder druk. Meerdere belangrijke structuralistische gebouwen zijn al gesloopt, zoals het voormalige GAK-gebouw van Onno Greiner bij het station Hilversum en een ander gebouw van Falkenburg en Mulders aan de Vreelandseweg. De Structuralistische school aan de Mozarthof is reeds in 2004 gesloopt en er bestaan voor de Paulusschool vergevorderde plannen voor een sloop-nieuwbouwplan op die plek.

Conclusie: **positief advies op het verzoek de Laapersveld 70 aan te wijzen als gemeentelijk monument**